เทียนธรรมส่องสว่างท่ามกลางไฟใต้

The Candle Light of Dhama among the Border Crisis

สหไทย ไชยพันธุ์ ศศ.ม. (Sahathai Chaiyapan, MA)[1]

ท่ามกลางความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผู้คนในพื้นที่ต่างหวาดระแวง วิตกกังวลเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัย ซึ่งมีมายาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ 2547 จนถึงปัจจุบัน ไม่มีทีท่าว่าจะสงบ ยามที่ประสบกับความเจ็บร้าวจากเหตุการณ์ พุทธศาสนิกชนต่างก็หันเข้าหาหลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องนำพาชีวิต โดยเฉพาะในช่วงวันอาสาฬหบูชา และเทศกาลเข้าพรรษา

วันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 เป็นวันแรกที่มีพระรัตนตรัยครบองค์สาม คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และเป็นวันที่พระพุทธองค์ทรงประกาศพระพุทธศาสนา ได้แสดงปฐมเทศนา “ธรรมจักกัปปวัตนสูตร” หลักธรรมที่ควรนำมาปฏิบัติ คือ มัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) ซึ่งประกอบดังนี้

สัมมาทิฏฐิ	ความเห็นชอบ
สัมมาสังกัปปะ	ความดำริชอบ
สัมมาวาจา	การเจรจาชอบ
สัมมากัมมันตะ	การทำงานชอบ
สัมมาอาชีวะ	เลี้ยงชีพชอบ
สัมมาวายามะ	เพียรชอบ
สัมมาสติ	ระลึกชอบ
สัมมาสมาธิ	ตั้งใจชอบ

วิถีชีวิตของปุถุชนนั้น ย่อมต้องการความสำเร็จเป็นเป้าหมายของชีวิต จึงต้องคำนึงถึงความพอเพียงส่วนตน เริ่มจากทำความเข้าใจ ความสำเร็จให้ชัดเจนว่าคืออะไร มีขอบเขตแค่ไหน แล้วคิดหาทางไปสู่ความสำเร็จนั้นได้อย่างไร เมื่อพบทางแล้วก็ประคับประคองความคิดนั้นให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่เคร่งเครียดจนก้าว หรือปล่อยจนเฉื่อยชา พยายามประคับประคองการแสดงออกทั้งทางกายและวาจาให้สอดคล้องกับความคิด และเข้ากันได้กับบุคคล กาลเทศะ อย่างไม่เสียหลักธรรม ความพอดี (พอเพียง) ดังกล่าว เรียกว่า “ทางสายกลาง” ซึ่งเราสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานเป็นหมู่คณะ

[1]อาจารย์ วิทยาลัยเทคนิคนราธิวาส มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ทางสายกลาง ซึ่งเป็นหนทางแห่งการดำเนินชีวิตอย่างเตรียมพร้อมและรู้เท่าทันโดยมีสติและสมาธิเป็นพื้นฐานทำให้เกิดปัญญา เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริงจนสามารถปลดปล่อยตัวเราให้เป็นอิสระจากความทุกข์ ก่อให้เกิดความสงบและความสุขอย่างแท้จริง

วันเข้าพรรษา ตรงกับวันแรม 1 คำเดือน 8 เป็นวันที่พระภิกษุสงฆ์ อธิษฐานว่า จะพักอยู่ ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ตลอดระยะเวลาฤดูฝน มีกำหนด 3 เดือน ตามพระวินัยบัญญัติโดยไม่ค้างแรมที่อื่น เรียกว่า “จำพรรษา” ตามประวัติศาสตร์ พุทธศาสนิกชนชาวไทยได้เริ่มบำเพ็ญกุศลเนื่องในเทศกาลเข้าพรรษานี้ ตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ดังปรากฏในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงว่า “พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ทั้งชาวแม่ ชาวเจ้า ทั้งท่วยบั่ว ท่วยนาง ลูกเจ้าลูกขุน สิ้นทั้งหลาย ทั้งหญิง ทั้งชาย ฝูงท่วยมีศรัทธาในพุทธศาสน์ มักทรงศีล เมื่อพรรษาทุกคน”

การบำเพ็ญบุญ ในเทศกาลเข้าพรรษา มีประเพณีสำคัญอยู่ 2 ประเพณี

1. ประเพณีแห่เทียนพรรษาเกิดขึ้นจากความจำเป็นที่สมัยก่อนยังไม่มีไฟฟ้าใช้อย่างทุกวันนี้ เมื่อพระสงฆ์จำพรรษารวมกันมาก ๆ ก็จำเป็นต้องปฏิบัติกิจวัตร เช่น การทำวัตรสวดมนต์เช้ามืด และตอนพลบค่ำ การศึกษาพระปริยัติธรรม กิจกรรมเหล่านี้ ล้วนต้องการแสงสว่างโดยเฉพาะแสงสว่าง จากเทียนที่พระสงฆ์จุดบูชาพระรัตนตรัย และเพื่อต้องการใช้แสงสว่างโดยตรง ด้วยเหตุนี้พุทธศาสนิกชน จึงนิยมหล่อเทียนพรรษาต้นใหญ่เพื่อจะจุดได้ตลอดเวลา 3 เดือน ไปถวายพระภิกษุตามวัดต่าง ๆ เพื่อเป็นพุทธบูชา เทียนดังกล่าวเรียกว่า “เทียนจำนำพรรษา” หรือ “เทียนพรรษา”

การหล่อเทียนพรรษาเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาที่มีมาแต่ครั้งโบราณกาลในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พิธีหล่อเทียนจัดเป็นพระราชกุศลและเป็นงานบุญทั่วไปของชาวบ้านอีกด้วย โดยกำหนดจัดงานราชพิธีหล่อเทียนขึ้นในเดือน 8 ของทุกปี ก่อนเข้าพรรษาสมัยนั้น การหล่อเทียนใช้หล่อด้วยขี้ผึ้งทั้งสิ้นในปีหนึ่ง ๆ จะใช้ขี้ผึ้งเป็นจำนวนมากทั้งนี้เนื่องจากบรรดาวัดต่าง ๆ ที่เป็นวัดหลวงทุกวัด จะได้รับพระราชทานเทียนพรรษาวัดละ 1 เล่ม หรือมากกว่านั้น ทุก ๆ วัดจำนวนเทียนที่หล่อจึงมีมากขึ้น

กล่าวกันว่า ประมาณปลายรัชกาลที่ 3 ต้องหล่อเทียนจำนวนถึง 200 เล่ม จึงจะมีจำนวนมากพอที่จะนำไปถวายวัดต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง ซึ่งการหล่อเทียนแต่ละเล่มสมัยนั้น ต้องใช้ขี้ผึ้งในการหล่อเทียนหนักถึง 16 ชั่ง ปีหนึ่ง ๆ จะใช้ขี้ผึ้งจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อถึงเวลาที่หล่อเทียนทางสำนักพระราชวัง จึงบอกบุญไปยังพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายใน เจ้าภาษี นายอากร และขุนนางฝ่ายต่าง ๆ เป็นต้น

ให้นำขี้ผึ้งมาช่วยกันหล่อเทียนจึงสำเร็จลงได้

ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าร่วมงานหล่อเทียนพรรษา สมโภชเทียนถวายเทียนพรรษา ประจำปี 2552 ของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ จำนวน 9 ต้น 9 วัด มีวัดพนาสณฑ์ วัดบางนรา วัดบางขุนทอง วัดทุ่งคา วัดทุ่งกง วัดลำภู วัดประชาภิรมย์ วัดป่าไผ่ และวัดโคกเคียน โดยมีผู้มีจิตศรัทธาร่วมกุศลด้วยการบริจาคปัจจัยและเทียนเป็นจำนวนมาก เทียนทุกต้นได้จัดประดับตกแต่งสวยงาม จัดขบวนแห่แหนกันไปอย่างเอิกเกริก สนุกสนาน

การถวายเทียนพรรษาเป็นกุศลอย่างหนึ่งของการให้ทานด้วยแสงสว่าง ซึ่งจะเป็นปัจจัยให้เกิดปัญญาสว่างไสว

พิธีหล่อเทียน เริ่มก่อนการเข้าพรรษาเล็กน้อย การตระเตรียมงานพิธีหล่อเทียนในชุมชนนั้นจะเริ่มขึ้นประมาณวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 8 ก่อนเข้าพรรษา ประมาณ 1 สัปดาห์ อานิสงฆ์ของการหล่อเทียนหรือถวายเทียนพรรษาแก่พระภิกษุ ถือกันว่าจะทำให้เป็นผู้มีปัญญาดีเจริญก้าวหน้าเหมือนดังแสงเทียนที่สว่างในยามค่ำคืน ซึ่งพระภิกษุสมัยก่อนใช้เป็นแสงสว่างในการอ่านหนังสือธรรมะและประกอบกิจของสงฆ์

2. การถวายผ้าอาบน้ำสงฆ์ แต่เดิมมีพุทธบัญญัติให้พระภิกษุสงฆ์มีผ้าได้เพียง 3 ผืน คือ ไตรจีวร ได้แก่ สบง (ผ้านุ่ง) จีวร (ผ้าห่ม) และสังฆาฏิ (ผ้าห่มซ้อนนอกใช้เวลาอากาศหนาว) ต่อมา นางวิสาขาทราบว่าพระสงฆ์ ไม่มีผ้าสำหรับอาบน้ำฝน ปรารถนาจะถวายความสะดวก จึงกราบทูล ต่อพระพุทธเจ้าขอพร 8 ประการ เพื่อถวายสิ่งของต่าง ๆ แก่พระภิกษุ คือ

ผ้าอาบน้ำฝน	อาหารสำหรับภิกษุผู้มาเยือน
อาหารสำหรับภิกษุผู้เดินทาง	อาหารสำหรับภิกษุผู้ป่วยไข้
อาหารสำหรับภิกษุผู้พยาบาลไข้	ยาสำหรับภิกษุผู้ป่วยไข้
ข้าวยาคูที่ถวายเป็นประจำ	ผ้าอาบน้ำสำหรับนางภิกษุณี

พระพุทธองค์เห็นเหตุอันควร จึงทรงอนุญาตตามที่นางขอพร ด้วยเหตุนี้ จึงมีประเพณีถวายผ้าอาบน้ำฝนแก่พระภิกษุในวันเข้าพรรษาสืบเนื่องมาแต่ครั้งพุทธกาล

เทศกาลเข้าพรรษา ชาวพุทธได้ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีด้วยการไปวัด ถวายทาน รักษาศีล ฟังธรรม และเจริญจิตภาวนา ซึ่งเป็นการละเว้นจากการกระทำชั่ว บำเพ็ญความดี และชำระจิตใจให้สะอาดแจ่มใส หลักธรรมที่นำมาสนับสนุนคุณความดี ดังกล่าว คือ “วิรัติ” ซึ่งหมายถึง การงดเว้นจากบาป ความชั่ว และอบายมุขต่าง ๆ จัดเป็นมงคลธรรม ซึ่งเป็นเหตุให้นำบุคคลผู้ปฏิบัติไปสู่ความสงบสุขปลอดภัย และเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น

การงดเว้นบาป จำแนกได้ 3 ประการ

1. สัมปัตตวิรัติ ได้แก่ การงดเว้นจากบาป ความชั่ว และอบายมุขต่าง ๆ เกิดความรู้สึกละอาย และเกิดความเกรงกลัวต่อบาป เช่น การงดเหล้าในเทศกาลเข้าพรรษา

2. สมาทานวิวัติ ได้แก่ การงดเว้นจากบาป ความชั่ว และอบายมุขต่าง ๆ ด้วยการสมาทานศีล 5 หรือ ศีล 8 จากพระสงฆ์ โดยเพียรระมัดระวังไม่ทำให้ศีลขาดหรือบกพร่อง แม้มีสิ่งเย้ายวนภายนอกมาเร้าก็ไม่หวั่นไหว หรือเอนเอียง

3. สมุจเฉทวิวัติ ได้แก่ การเว้นจากบาป ความชั่ว ละอบายมุขต่าง ๆ ได้อย่างเด็ดขาด แม้จะเป็นคุณธรรมของพระอริยเจ้า แต่เราก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น งดเหล้า ช่วงเข้าพรรษา แม้ออกพรรษาแล้วก็ตาม ไม่กลับไปดื่มเหล้าอีกตลอดไป

การได้มีโอกาสเข้าวัดปฏิบัติธรรมในเทศกาลมหากุศลนี้ ทำให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำธรรมะมาปฏิบัติและประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้เขียนไม่เคยรู้สึกว่า ชีวิตไม่มีความปลอดภัยเมื่ออยู่ที่นี่ เหมือนที่ดูจากข่าวทุกวัน ว่าน่ากลัว เพราะ“การเข้าใจไม่ใช่การเห็นจากข่าว” เดล ดาร์เนกี กล่าวไว้ว่า “หากต้องการเอาชนะความกลัวก็อย่ามัวแต่นั่งอยู่ในบ้าน จงก้าวออกมา แล้วทำอะไรสักอย่าง”

เมื่อได้สัมผัสกับโลกของความหลากหลาย การผสมผสานวัฒนธรรมที่ร่วมสมัย วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ไปจนถึงสถาปัตยกรรมอันงดงามของ มัสยิด โบสถ์ คริสต์ วัดและศาลเจ้า ทำให้มั่นใจว่า สถานการณ์คงจะไม่ร้ายแรงไปกว่านี้ ถ้าไม่อยู่ในเงื่อนไขของความขัดแย้งคงไม่มีปัญหาสังคมและไม่ร้าวลึก สามารถประคับประคองตนได้ในระดับหนึ่ง เพราะสายสัมพันธ์ของชุมชนที่ดำรงอยู่อย่างแท้จริง ในพื้นที่และอยู่ร่วมกันมาช้านาน และที่สำคัญยิ่งเพราะที่นี่ (จังหวัดนราธิวาส) ยังมีศาสนา ซึ่งหลักธรรมของทุกศาสนา ย่อมสั่งสอนให้ทุกคนเป็นคนดี “ดุจเทียนธรรมที่ส่องสว่างท่ามกลางไฟใต้” จึงหวังว่าสักวันไฟใต้คงจะพ่ายแสงแห่งธรรมะ ไทยพุทธ-มุสลิมคงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มิใช่มีเพียงภาพแห่งความทรงจำ...